

**Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) i
særskilt tilrettelagt opplæring (STO)
Fremtidsvisjoner for strategi, praksis, forskning og utvikling**

I september 2002 arrangerte utdanningsdepartementet i Portugal og European Agency for Development in Special Needs Education en internasjonal konferanse om informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) i særskilt tilrettelagt opplæring (STO).

Etter konferansen ble det holdt et éndagsseminar hvor eksperter på dette området og spesielt inviterte gjester fortalte om situasjonen i sine respektive land når det gjelder strategi, praksis, forskning og utvikling. Disse temaene ble drøftet grundig, og det ble til slutt utarbeidet en rekke anbefalinger innen hvert av områdene.

Dette dokumentet tar for seg ekspertenes anbefalinger på noen av de aktuelle nøkkelområdene når det gjelder IKT i utdanning over hele Europa.

Fremtiden IKT i den særskilte opplæringen: strategi

Det var enighet i gruppen om at man bør jobbe for en felles strategi på regionalt, nasjonalt eller til og med europeisk nivå når det gjelder prinsipper, intensjoner, mål, temaer og timeplaner for IKT i STO. Gruppens felles fremtidsvisjon bygde på at **strategien bør gå på tvers av grensene og være tuftet på en klar filosofi** om å imøtekomme behovene til hver enkelt elev, fremme en skole for alle (som beskrevet i Luxembourg-charteret fra 1996) og arbeide for inkludering på alle utdanningsområder.

IKT i STO **bør deles inn i utviklingsfaser**: På kort sikt trengs det en gjenkjennelig (separat) spesifikk handlingsplan for IKT i den særskilte opplæringen, og på litt lengre sikt bli en del av den generelle strategiplanleggingen. På lang sikt skal ikke IKT eller STO en gang nevnes, men tas for gitt i alle IKT-strategier.

Først og fremst bør **strategiene inneholde de langsiktige visjonene**, og samtidig være så fleksible at det er mulig å ta hensyn til **behov på lokalt nivå** og større tiltak i alle utdanningssektorer. Strategiene bør være med på å flytte grenser og fremme utvikling, og aktivt legge forholdene til rette for nye initiativ og forslag.

Når det gjelder hvilke tiltak som må treffes for å sette denne visjonen ut i livet, ble det foreslått å gjennomføre en grundig og kritisk **prosess med spørsmål og drøftinger** om bruk av IKT i STO, med fokus på spørsmål som: Hvor er vi? Hvor langt har vi kommet? Hvor vil vi hen? Hva gjør andre? Hva kan vi bruke? Hva må vi gjøre for å nå målene våre?

Denne **prosessen bør ledes av en rådgivende gruppe** (på regionalt, nasjonalt og/eller europeisk nivå) som er anerkjent av myndighetene og representativ for alle involverte parter.

En slik gruppe bør få en viktig **rolle for å utarbeide og innføre strategier på tvers av alle områder**, og får overordnet ansvar for å **gi råd om hvordan man kan fremme kommunikasjon og utveksling** mellom ulike nivåer innen IKT. Først og fremst skal gruppen være ansvarlig for å foreslå **tidsfrister for strategi-tiltakene og hvordan de kan overholdes**.

På møtet slo ekspertene fast at det første skrittet bør være å **øke bevisstheten innen alle sektorer** ved å gjøre dem oppmerksom på at det er behov for spesielle strategier og ansvarsgrupper, i tillegg til å øke bevisstheten hos politikere på nasjonalt og europeisk nivå for å kunne møte utfordringene man står overfor innen IKT.

Fremtiden IKT i den særskilte opplæringen: praksis

Når det gjelder utviklingen av IKT i STO, er det nødvendig å opprette regionale, nasjonale og internasjonale **nettverk** for å få til god praksis og **fruktbart samarbeid** mellom kompetansesentre og enkeltindivider. Dette følges opp med en **inngående analyse og beskrivelse av faktorer som er viktige for å få til god praksis**. En slik analyse skal gi ideer til utvikling av retningslinjer for støttestrukturer og samordnet informasjon om teknologiresurser, opprette virtuelle kompetansesentre i forbindelse med "fysiske" kompetansesentre, og gi bedre muligheter for virtuell og fysisk utveksling mellom alle fagpersoner på området.

Det ble lagt vekt på at **alle skoler får muligheten til å være med i nettverk** og samarbeidsprosjekter. Det er nødvendig å utvide spesialtilpasningen av pedagogikkbasert IKT til **den særskilte opplæringen**. For at dette skal være mulig kreves det **større økonomisk støtte til utvikling i skolene**, i tillegg til at man må være villig til å tenke nytt. Utviklingen på skoler og i andre kompetansesentre bør følge **etablerte retningslinjer når det gjelder bruk av IKT for å støtte inkludering** og lette tilgangen til pensum.

En slik visjon kan bare realiseres hvis det blir **skapt virtuelle kompetansesentre som er forbundet med "fysiske" kompetansesentre**. Tilgangen til den enorme og varierte mengden av informasjon på området må samordnes, organiseres og tilrettelegges bedre. **Lærerutdanningen skal omfatte både IKT og klassestyring** samt bruk av IKT i opplæringen på ulike utdanningsnivåer.

Utvikling og endring i skolen krever **spesialtilpasset, målrettet støtte**, og arbeidsstyringen innen bruk av IKT i STO og **samarbeid mellom lærerne og andre fagpersoner må støttes og tilrettelegges**. I siste instans er det avgjørende at all maskinvare og programvare innen STO **skal gjøres tilgjengelig og passe for alle**.

Aktørene som må være med å virkeliggjøre denne visjonen er fagpersoner i skolen, elevene og familiene deres, støtteorganisasjoner og personale på kompetansesentere, politikere på alle nivåer, interesseorganisasjoner og frivillige organisasjoner samt bedrifter og forskere. **Alle tenkelige interessenter i informasjonssamfunnet skal ha muligheten til å påvirke**

utviklingen av IKT i praksis på STO-området. Disse interessentene må være med og ta de første skrittene mot å **etablere retningslinjer** for hvor mange datamaskiner det skal være per elev, på områder hvor IKT forenkler skolehverdagen for elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring.

Alle interessenter skal aktivt **fremme samarbeid mellom lærere og andre fagpersoner**, slik at det kan opprettes passende IKT-løsninger for å imøtekomme den enkeltes behov. Dette innebærer at lærere må ha tilgang til brukervennlig programvare som er utformet etter etablerte retningslinjer, og som gir mulighet til interaktiv innføring i programvaren. Det er også helt nødvendig å få større aksept rundt **lærerens personlige ansvar for egen læring** og utvikling i forbindelse med IKT.

Fremtiden IKT i den særskilte opplæringen: forskning og utvikling

I fremtiden bør forskning og utvikling av IKT fokusere på læring og hvordan den kan forbedres i den særskilte opplæringen. **Utformingen og utviklingen av inkluderende teknologi** skal gjøre det lettere for de ulike brukergruppene å delta, og ta hensyn til deres vidt forskjellige behov, roller, kulturer og språk. For å kunne utvikle inkluderende teknologi, må utdanningspersonalet imidlertid delta aktivt i å bestemme hva det skal satses på innen forskning og utvikling, og forholdene bør legges bedre til rette for samarbeid mellom alle aktører.

Utviklingen må være basert på teknologi, men også på informasjon og opprettelsen av en **kunnskapsbase**. All nyutvikling – både teknologisk og utdanningsmessig – skal **baseres på forskningsresultater**. Dette krever både grunnleggende og anvendt forskning, hvor sistnevnte er praktisk og realistisk rettet. I tillegg skal det utvikles felles **prosedyrer, retningslinjer, evalueringskriterier, standarder og forskningsstrategier**.

Det er nødvendig med **balanse mellom markedskreftene og reguleringer** av dem. Dette krever tverrfaglige tiltak ved hjelp av støttestrategier som f.eks. fora for kommunikasjon og utveksling samt samarbeid forskerne imellom (eksempler er konferanser og tekniske løsninger).

I første omgang må **alle interessenter** på alle nivåer trekkes inn i **utviklingen av en mye bredere og anvendelig kunnskapsbase**. De må også involveres – enten direkte eller indirekte via deltakelse og/eller eksperter – i utviklingen av **allment aksepterte retningslinjer for inkludering**.

Konklusjon

Ekspertgruppens møte i Lisboa representerte alle interessenter i informasjonssamfunnet. Disse ekspertene har en felles visjon, nemlig å arbeide for et genuint inkluderende informasjonssamfunn basert på like rettigheter til å delta for alle, også elever med behov for særskilt tilrettelagt opplæring. Diskusjonene og drøftingene gir en klar pekepinn om fremtiden til IKT i den særskilte opplæringen. I Salamanca-erklæringen (1994) fastslås det at alt utdanningspersonale *skal sikre at særskilt tilrettelagt opplæring skal*

være et selvsagt tema i alle diskusjoner om opplæring i alle fora. Det klare budskapet fra ekspertkonferansen i Lisboa var at særskilt tilrettelagt opplæring skal være tema i alle IKT-debatter som tar for seg strategier, praksis, forskning og utvikling innen IKT.

Mer informasjon

Her finner du mer informasjon om Lisboa-konferansen og IKT og STO samt ekspertene som deltok:

www.european-agency.org/ict_sen_db/index.html

Mer informasjon om prosjektet IKT og STO (bl.a. prosjektrapporten på 13 språk, inkludert norsk) og arbeidet som utføres av European Agency generelt får du hos:

European Agency for Development in Special Needs Education
Sekretariatet

Teglgaardsparken 100, DK-5500 Middelfart, Danmark

Tlf: +45 64 41 00 20 Faks: +45 64 41 23 03

E-post: adm@european-agency.org

Kontoret i Brussel:

Avenue Palmerston 3, B-1000 Brussels, Belgia

Tlf: +32 2 280 33 59 Faks: +32 2 280 17 88

E-post: brussels.office@european-agency.org

Internett: www.european-agency.org